

Narodna identiteta je oblika samozavedanja in samospoštovanja

Pogovor: g. Alojz Kovšca

■ **Silvo Šinkovec**, D. J., dr. ped. znanosti, psiholog, defektolog in teolog, je predavatelj, terapevt, voditelj več seminarjev, šol za starše in duhovnih vaj, urednik revije *Vzgoja*, duhovni asistent DKPS in direktor *Inštituta Franca Pedička*.

Predsednik Državnega sveta g. Alojz Kovšca je bil 16. maja 2019 na Navju ob deklici Rastoče knjige. Državni svet (DS) je pokrovitelj projekta Rastoča knjiga, zato je vsako leto, ko deklica 'zraste' za 2 cm z novo mislijo enega od slovenskih literarnih ustvarjalcev, predsednik DS prisoten na tem dogodku. Na Navju sva z g. Kovščo načela pogovor o pomenu narodne identitete, narodne zavesti ter o pomenu knjige pri oblikovanju naše istovetnosti. Pogovor nadaljujema v naši reviji, da mu lahko sledite tudi bralci.

Letos je Rastoča knjiga z deklico na Navju zrasla za eno ploščo, za eno misel. Na njej je zapisan stavek pesnika Milana Dekleve. Kdo je izbral pesnika in njegov verz? Kaj nam ta verz v letu 2019 sporoča?

To odločitev sprejme *Upravni odbor Društva Rastoča knjiga*. Nad letošnjim izborom sem zelo navdušen. Misel literata Milana Dekleve je zelo mogočna. Njena sporočilnost je večplastna. Sporoča nam, da svet okrog nas vidimo in razumemo skozi svoj jezik. In če je poezija krona vsakega jezika, je pesem tista, ki nam odpira oči za vse podobne tega sveta.

V reviji Vzgoja smo Rastočo knjigo predstavili v 74. številki. Nam zaupate vaš pogled na razvijanje gibanja ob Rastoči knjigi?

Projekt *Rastoča knjiga* simbolizira tisto, kar Slovenci lahko damo svetu. Nimamo nafte, ne rudnin, ne močne industrije, ne armade ... imamo pa brezmejno ustvarjalnost za narode in jezike sveta. Nismo ne trgovci ne zavojevalci, smo pa lahko povezovalci in napovedovalci prihodnosti.

Kakšni so načrti za povezovanje z drugimi narodi ob Rastoči knjigi? Kako ocenjujete dosežanje sodelovanja z njimi?

Kot pokrovitelj tega projekta in predsednik *Državnega sveta* imam

največ možnosti za navezovanje stikov z veleposlaniki tujih držav v Republiki Sloveniji. Z vsemi spregovorim tudi o tem lepem projektu in jih toplo povabim k sodelovanju pri njem. Doslej ni še nihče zavrnil tega, kar si štejem v veliko čast. Ravno nasprotno, ugotavljam, da so veleposlaniki nad predlogom za sodelovanje navdušeni. Letos se nam pridružujejo Poljaki, v naslednjem letu najverjetneje Kitajci in mogoče še kdo drug. Gre za dolgotrajen proces, v katerem se morajo povabljeni države odločiti, kdo in s katerim literarnim delom bo predstavljen kot ključna osebnost njihove kulture na Navju, v deželi knjig. Verjamem, da je odločitev o izbiri pri mnogoštevilnih in kulturno razvitih narodih težka. Naša največja želja je, da bi *Rastočo knjigo* razsejali po vsem svetu, pri čemer bi slovenska rastoča knjiga služila kot kačipot do rastočih knjig drugih narodov in kultur.

Vaš predhodnik, g. Brvar, je v članku za 74. številko revije Vzgoja zapisal, da je »globalizacija nevaren talilni lonc nacionalnih kultur«. Kako komentirate to njegovo misel?

S to njegovo mislijo se strinjam. Z vstopom v EU nismo odprli le vrat za gospodarsko in politično sodelovanje, temveč tudi za kulturno izmenjavo. V materialnem smislu je težko zagotoviti podporo ustvarjalcem, ki se izražajo v jeziku dvomilijonskega naroda. Če hočemo Slovenci stati ob boku mnogoštevilnim narodom, moramo najprej sami svojim ustvarjalcem dati veljavo in

s tem podporo pri vstopu v brezmejni svetovni kulturni prostor. Na žalost se rek »nemo propheta in patria sua« pri nas prepogosto udejanja.

Kako opredeljujete pojma narod in nacija?

Narod razumem kot etnično skupino s skupno jezikovno, kulturno in zgodovinsko podlago. Pod pojmom nacija pa razumem državljanje, ki jih povezuje pripadnost domovini, v tem primeru državi.

Zakaj je pomembno, da naš narod goji narodno identiteto?

Za gojenje narodne identitete imamo prav poseben razlog; smo eden najmanjših narodov na svetu in se kulturno razlikujemo od večjih narodov, ki nas obdajajo. Nedvomno se moramo prilagajati sodobnim trendom, nikakor pa ne smemo podlegati neavtohtonim vplivom in izgubiti svoje bogate kulturne in jezikovne dediščine, z njo pa narodne identitete. Gre za procese, ki so jim izpostavljeni tudi večji narodi, le da jim o tem nihče ne govori. Sodobna družba ščiti biodiverzitetu, okolje in zgodovinske spomenike. Narodne identitete, ki je zgodovinski pomnik sama sebi, pa kot da si ne bi upali ščititi pred erozijo globalizacije. Slovenci smo lahko Evropejci in tudi državljanji sveta, če pa izgubimo narodno identiteto, bomo zgolj skupina individuumov, ki se peha za biološko in materialno preživetje. S tem zanikamo evolucijo civilizacije in se postavljamo na darvinistično raven izumiranja neuspešne vrste.

Kateri so ključni gradniki narodne istovetnosti?

Gre za klasičen proces izgradnje kolektivne zavesti, ki ga moramo krepiti od spodaj navzgor, torej v najbolj matičnih celicah skupnosti: družina, šole ipd. Pa vendar mora vzporedno potekati tudi proces od zgoraj navzdol. Naloga države je, da ohranja, neguje in oblikuje vzvode, ki bodo zgradili narodno identiteto v neko niti ne končno, temveč bolj celostno in samozadostno strukturo. Vendar imajo nosilci države, politiki, sami s seboj preveč dela, da bi se znali posvečati tej najpomembnejši nalogi. Danes smo priča instant politiki, ki ne zmore načrtovati v več fazah. Slovenija pa bi potrebovala bolj futurologe kot politike.

Katere nevarnosti za ohranjanje narodne identitete slovenskega naroda zaznavate?

Prva temeljna nevarnost je atomizacija družbe. Slovenci smo bili enotni zgolj nekajkrat v tisoč letih. Nazadnje ob osamosvojitvi. Prehod iz tradicionalne, bolj kot ne podeželske družbe, vajene solidarnega sobivanja, smo z razmahom sodobnih komunikacijskih tehnologij nadomestili s komuniciranjem preko socialnih omrežij in preko klubov zvestobe trgovskim znamkam. Tradicionalno večgeneracijsko družino smo že davno izgubili, z njo pa tudi pretežen del ljudskega izročila in narodnih običajev. Politika s svojimi za Slovenijo značilnimi antagonizmi ne igra povezovalne, ampak bolj kot ne razdiralno vlogo.

Kakšna je razlika med nacionalizmom in narodno identiteto?

Narodna identiteta je predvsem emocija, izhajajoča iz poznavanja zgodovine, kulture, narodnih običajev in položaja slovenskega naroda med ostalimi narodi na svetu. To je oblika samozavedanja, samospoštovanja in pozitivne afirmacije glede na ostale. Pod pojmom nacionalizem pa razumem bolj politično opredelitev in delovanje v smeri zagotavljanja interesov lastnega naroda. Ni nujno, da nacionalizem razumemo v slabšalnem kontekstu, čeprav ga prvenstveno razumemo ravno tako. Slovenski tabori so bili v času zatona avstro-ogrske monarhije manifestacija nacionalizma, v tedanjem zgodovinskem kontekstu je bil torej slovenski nacionalizem pozitiven. Omogočil je ohranitev narodne identitete, daljnoročno pa nastanek samostojne slovenske države. Družba brez nacionalizma kot političnega sredstva obrambe narodne identitete je slej ko prej obsojena na razkroj.

Zakaj nekateri, tudi intelektualci, zamegljujejo pomen narodne zavesti in narodne pripadnosti?

To je izraz malomeščanskega snobizma. Rezultat tega je 'jara gospoda', ki se v svojih občutkih manjvrednosti šopiri kot vrana med pavi in dviga nad svoj narod. Tovrstno svetovljanstvo si brez posledic lahko privoščijo le mnogoštevilni narodi, Slovenci žal ne.

Gabrijelčič, Kovšca, Dekleva ob Rastoči deklici.
Foto: arhiv Državni svet.

Kako zaznavate prisotnost predsodkov do drugače mislečih, drugih narodnosti, ljudi drugih držav?

Premo sorazmerno. Kdor ne spoštuje v zadostni meri samega sebe, vidi drugega kot grožnjo in se z njim primerja z zanikanjem njegove vrednosti. Podobno neuspešni otroci v osnovni šoli uspešne izločajo kot 'piflarje'. Slovenci nimamo nobenega razloga, da bi se morali počutiti manjvredne ali nesamozavestne. Statistično smo nadpovprečno uspešni na veliko področjih, od znanosti, kulture, športa, kulinarike ... do tega, da smo skozi tisočletje pritiskov imperialnih narodov ohranili svoj jezik in identiteto ter si na koncu priborili še samostojno državo. Spoštovanje drugih narodov pa je v različnih segmentih slovenske družbe različno. Tisti bolj misleči in razgledani, ki poznajo druge narode, s tem nimajo težav. Ljudje s socialnega dna pa se v težnji po izboljšanju svoje samopodobe skrivajo za pripadnostjo slovenskemu narodu in omalovaževanju drugih.

Nekoč mi je nekdo rekel, da Slovenci nismo nestrpni, ker smo majhen narod, ampak da smo majhen narod, ker smo nestrpni. Nestrpni smo med seboj in nestrpni smo do drugih. Nestrpnost med nami napajajo ideologije, ki lahko obstanejo le v pogojih zastrupljenih družbenih odnosov. Osebnostno se ograjujem od ideologij, ki identificirajo katero koli skupino kot sovražnika, naj si bo to razredni ali nacionalni ... Zame človek ni nikoli številka in ljudi ne sodim na podlagi vere, spola, socialnega in kariernega položaja, narodnosti ...

Kateri pojavi vas še posebej skrbijo?

Posebej me skrbijo pojavi indoktrinacije mladih. Mladostna energija in uporništvost sta lahko hitro zlorabljena v ekstremistične namene.

V kakšnem razmerju naj bodo vsebine pri predmetu Državljska in domovinska kultura ter etika (DKE) o državi Sloveniji, Evropski uniji, domovini in narodu Slovencev ter o etiki?

Mlademu človeku ne moremo zgraditi ničesar brez temelja etičnega ravnanja. Otrok mora odraščati v samospoštovanju in v spoštovanju drugih, le tako bo zgradil pozitivno samopodobo. Z znanjem in starostjo pridobi vedenje o svojem narodu in narodni identiteti. Le takšen človek lahko spoštuje državo, ki mu je omogočila razvoj njegove lastne osebnosti. Tistim, katerih intelektualni doseg omogoča videti dlje in širše, je dano videti vlogo Slovenije v EU in pomen Unije za našo državo. Iluzorno bi bilo pričakovati, da bomo evropsko identiteto gradili na ljudeh, ki nimajo ne narodne zavesti ne državljskega ponosa. V naših izobraževalnih sistemih se vse prerediti poudarja, da slovenski narod nikoli v svoji zgodovini ni poznal ne sužnjelastništva ne osvajanja tujih življenjskih prostorov in izkoriščanja tam živečih ljudi. Vso pravico imamo trditi, da smo dober narod, miroljubna država in enakopraven partner drugim narodom. Pri določanju razmerja med vsebinami predmeta DKE ne moremo mimo dejstva, da gre za proces graduacije; to je podobno kot pri matematiki, ko otroci ne morejo razumeti integralov, dokler ne usvojijo aritmetike.

Ta predmet se poučuje v 7. in 8. razredu osnovne šole, dvakrat po 35 ur. Se vam zdi, da je za tako pomembna vprašanja dovolj časa, da se učenci seznanijo z vsemi potrebnimi vsebinami (ustroj države, demokracija, domovina, narodna pripadnost, mednarodno sodelovanje, verska pripadnost, vrednote, etična načela in etična vprašanja, pluralnost ipd.)?

Na žalost se te predmete poučuje le v osnovni šoli. Rezultat je pomanjkljivo vedenje Slovencev o temeljnih vprašanih družbenega življenja. Menim, da smo eden izmed narodov, ki povprečno najmanj ve o tem, kdo, kje in kako sprejema odločitve o našem življenju in delu. V zelo ozki meri se zavedamo svojih državljskih pravic in možnosti vpliva na dogajanje v družbi. Tako na volitve hodimo vse redkeje, obkrožamo simpatične obraze in volimo bolj proti nekemu kot za nekoga in za njegov program.

Šola je le ena ustanova, ki more prispevati k oblikovanju narodne pripadnosti. Katere ustanove v državi so še pomembne, ključne za ta proces?

Najpomembnejša za ta proces je institucija, ki se imenuje vlada. Brez zaupanja v vlado ni zaupanja v vse državne institucije. In če starši ne zaupajo v državo, je trud učiteljev Sizifovo delo. Za oblikovanje narodne pripadnosti so pomembne prav vse družbene organizacije, od športnih klubov do kulturnih društev, univerz, ki naj bi slovenski jezik postavljale ob bok jezikom svetovno znanih univerz, do vojske, sodišč, policije – prav njim morajo ljudje zaupati, verjeti v njihovo pravičnost, s tem pa tudi v upravičenost obstoja države Slovencev – Slovenije.

Kaj vam pomeni pripadnost Sloveniji, slovenski kulturi in jeziku, Evropi?

Meni osebno ponos. S slovenskim potnim listom se lahko brez strahu in sramu znajdeš v malodane vseh državah sveta. Predsodki zoper nas Slovence ne sežejo čez naš lastni prag. Naš jezik je primeren za najkompleksnejše tehnološke razlage in najtrše vojaške ukaze ter tudi za najbolj nežno ljubezensko poezijo. Naša kultura je kultura miru, ljubezni in spoštovanja. Od morja in gora do panonskih ravnin smo prežeti s soncem, odločnostjo in strastjo. Vse to lahko delimo med seboj in ponudimo svetu.

Pripravljamo mednarodni posvet o ljubezni do domovine, ki bo 23. novembra 2019 na Osnovni šoli Radlje. Koga bi vi povabili na tak posvet in zakaj?

Povabil bi tiste literate, ki so sestavljali Majniško deklaracijo, in tiste mlade, ki so bili rojeni v tej državi in so že pokazali svojo ustvarjalnost. Metaforično rečeno, pod drevo bi postavil njegov sad in ocenil, ali je bila stvaritev samostojne Slovenije v prid slovenskemu narodu ne zgolj v besedah, pač pa tudi v dejanjih.

Gospod predsednik, hvala za vaš čas in odgovore. ◀